

DEPREM SÜRECİNDE YERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ VE KONUT HAKKI' NDA ANAYASAL SINIRLAR VE UYGULAMA SORUNLARI

Z.Gönül BALKIR¹

Posta Adresi: ¹Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Umuttepe/Kocaeli

E-posta: gonulbalkir@yahoo.com

ÖZ Yerleşme özgürlüğü; konut hakkı ile birlikte, temel insan hakları içinde yer alır. Güvenilir bir çevrede yaşama ve konut hakkı Anayasalarda koruma altına alınmıştır. Yerleşme özgürlüğü sosyal ve ekonomik güvenliği sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek, suç işlenmesini azaltmak ve kamu mallarını korumak amaçları ve hakları ile her insan hakkı gibi kamu düzeni adına sınırlandırılabilir. Anayasanın koyduğu ölçütlerle yerleşme özgürlüğünün sınırlandırılması ve devletin konut ihtiyacını karşılama hak ve görevi birbirini tamamlayan kurullarla bir bütün halinde temel insan hakları arasında yer alır.

Sağlıklı ve düzenli bir kentleşme, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama kriterleri ile birlikte düşünüldüğünde; kentleşme, ortak payda olarak ortaya çıkmaktadır. Bu ortak payda yerleşme özgürlüğü ve konut hakkının geliştirilmesinde; süreç içinde devlete büyük bir denetim ve sınırlama sorumluluğu yüklemektedir.

Şehircilik ve çevre disiplinleri kamu düzeni anlayışını değişime uğrattırırken kamu düzeni bir özgürlük sorunu olarak yerleşme özgürlüğünü ve konut yapımını sınırlandırmaktadır.

Kent çevresi kavramı ışığında kentsel kamu düzeni kavramları özgürlükleri sınırlama ölçütü olarak somutlaştırmaktadır. Devlete verilen anayasal yetkiler; hem konut haklarının hem de yerleşme özgürlüğünün anayasal sınırlarını ortaya koymaktadır.

Deprem sürecinde yaşanan en önemli uygulama sorunlarının başında; planlama hiyerarşisinin sağlıklı olmaması, planlama sisteminin mevcut riskleri önleyememesi ve deprem risklerin azaltılması konusuna kentsel dinamiklerin cevap verememesi gelmektedir. Yerleşme özgürlüğü ve konut haklarının uygulanmasıyla ilgili yapılan değerlendirmelerde; deprem sürecinde yaşanan sorunların başında yasal mevzuattaki yetersizliklerin yanında, Anayasanın koyduğu ilke ve kurallara uyulmaması gelmektedir.

Devlete kural koyma ve bunları uygulama yönünde yükümlülükler getirip düzenlemeler yetkisi veren anayasal düzen; aynı zamanda bu düzenlemelerin denetim sorumluluğunu da yerine getirmelidir. Devletin, deprem risklerinin azaltılması yönündeki sorumluluğu; vazgeçilmez bir öncelik ve öneme sahip olup, belki de bu konu; anayasal güvenceye kavuşturulmuş olması gereken, özel bir koruma yükümlülüğü getirilmesini zorunlu kılmaktadır.